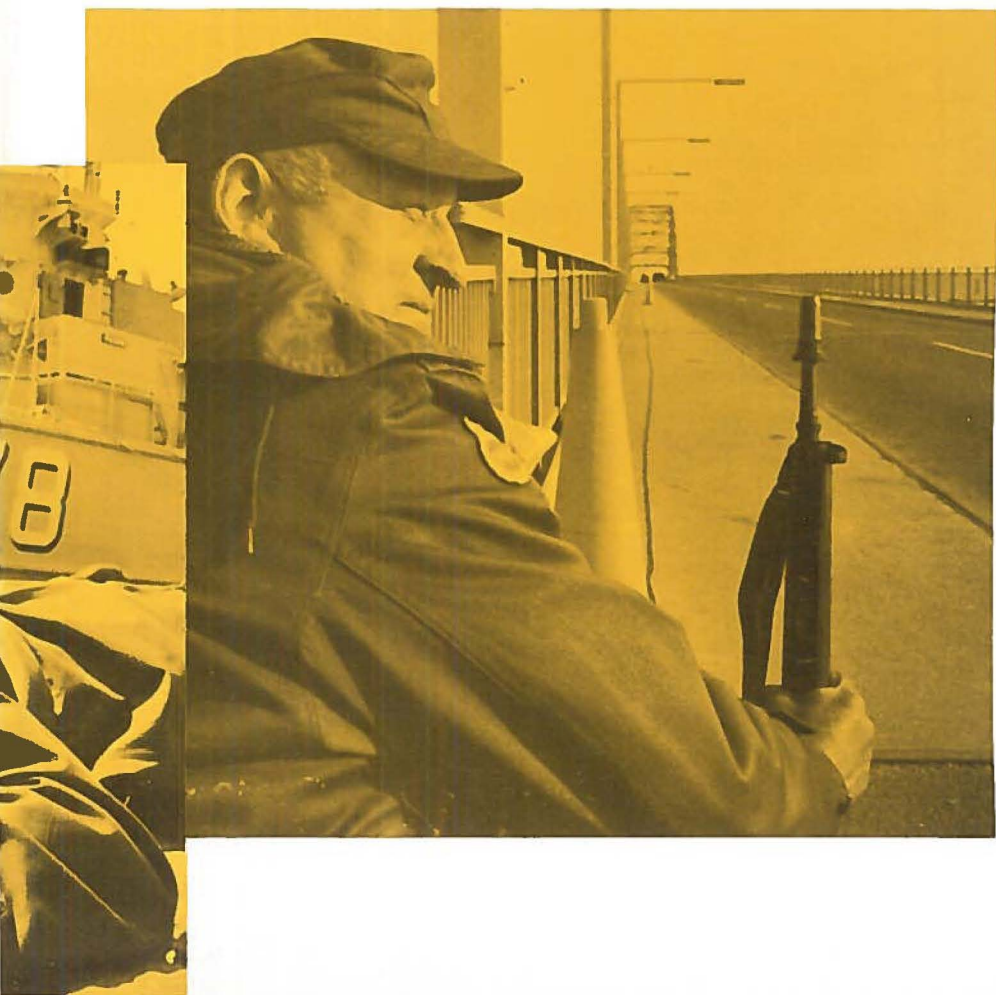

P. A. HEEGAARD-POULSEN

*Forsvarets
langtids-
planlægnings-
serie*

HJEMMEVÆRNET = DANSK FORSVARSVILJE

TEMA-HÆFTE 9

Forsvarets langtidsplanlægnings-serie udgives af forsvarsministeriet.

Hensigten er af fremlægge alsidig information om det grundlag, hvorpå forsvarsministeriet fremstiller forslaget til en kommende forsvarsordning.

P.A. Heegaard-Poulsen: Hjemmeværnet = dansk forsvarsvilje

1. oplag: 20.000 eksemplarer, maj 1980

2. oplag: 20.000 eksemplarer, februar 1981

Sat med Journal Roman 10 pt. medium

af Saga-Data ApS

Layout: Verner Jørgensen

Fotos: Fridtjof Bornkessel

Tryk: Visoprint as, grafisk produktion

Redaktør: R. Watt Boolsen, Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

Hæftet kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V. Tlf. (01) 11 45 11.

P. A. HEEGAARD-POULSEN

**HJEMMEVÆRNET
= DANSK
FORSVARSVILJE**

Forsvarsministeriet

Indholdsfortegnelse

Forord	3	4.2. Den kommitterede og konsulenterne	23
1. Hjemmeværnet — forudsætninger og organisation	5	4.3. Oplysningsarbejdets målsætning	23
1.1. 1864-1940	5	4.4. Det udadvendte oplysningsarbejde	24
1.2. Danmarks besættelse 1940	5	4.5. Det indadvendte oplysningsarbejde	24
1.3. Tilslutningen til NATO	6	4.6. Hjemmeværnets højskole	25
1.4. Hjemmeværnets organisation	6	5. Til- og afgangsproblemer	26
2. Medlemmer, materiel, uddannelse	9	5.1. Tilgangen	26
2.1. Optagelsesbetingelser	9	5.2. Afgang	26
2.2. Styrketal	9	5.3. Attraktive uddannelsesformer	26
2.3. Uddannelsen	10	6. Hjemmeværnet i 80'erne	28
2.4. Materiel	14	6.1. Justeringer inden for lovens rammer	28
2.5. Katastrofeberedskab	17	6.2. Kvindekorpserne	28
3. Signalement af hjemmeværnets medlemmer	18	6.3. Tilgangen af unge	28
3.1. Holdningsundersøgelsen 1975	18	6.4. Hjemmeværnets faste vilkår	28
3.2. Undersøgelser af forsvarsviljen	20	6.5. Mulige nye opgaver	29
4. Hjemmeværnet og forsvarsviljen	23	6.6. Opgaver herudover	31
4.1. Modstandskampens baggrund	23		

Forord

Hjemmeværnet er både en militær organisation og en folkelig bevægelse. Med sine 73.500 frivillige medlemmer spredt over hvert sogn og hver by i Danmark finder det ikke sin mage i noget andet land.

Det hjemmeværn, der kom til verden som resultatet af en række modstandsfolks tanker om Danmarks fremtidige forsvar, blev i vide kredse — både i forsvaret selv og i de politiske kredse, der støttede det — betragtet med en blanding af overbærenhed og velvilje.

Men det voksede sig stort og kom til at spille en så central rolle i dansk forsvarspolitik, at en dansk forsvarsordning i dag ikke kan udformes uden vidtgående hensyn til hjemmeværnets muligheder og interesser.

Årsagerne er selvsagt flere.

Men centralt placeret er nok for det første, at hjemmeværnet svarede næsten perfekt til de opgaver, det skulle løse. Det

var altså indenfor sin begrænsning et rationelt svar på den militære udfordring, som den anden verdenskrig havde skabt.

For det andet svarede dets organisation — decentraliseret og båret af frivillighedsprincippet — næsten ligeså perfekt til den danske befolknings forestilling om et lokalt forsvar.

Den frivillige hjemmeværnsmand og -kvinde blev en borger i uniform med et klart engagement i sikkerheds- og forsvarspolitikken. Den tradition, at militært ansatte ikke tog del i den politiske debat, blev anfægtet af og senere brudt af hjemmeværnets bevidste og holdningsprægede deltagelse i den sikkerhedspolitiske debat.

Hjemmeværnet er blevet en faktor i holdningen til forsvar, fordi det viser vilje til fysisk indsats til værn om landet og dermed er det klareste udtryk for forsvarsvilje.

1. Hjemmeværnet – forudsætninger og organisation

1.1. 1864-1940

Siden 1864 har Danmark haft ry for at være mere pacifistisk præget end mange andre lande. Kapitulationen den 9. april 1940 støttede yderligere denne opfattelse. Den var dog ikke et isoleret fænomen, men en logisk følge, både af den almindelige europæiske eftergivenhedspolitik overfor Hitlers Tyskland og af den historiske erfaring, som Danmark havde gjort i 1864.

Forsvarspolitiske konsekvenser af krigen 1864

Nederlaget den 18. april 1864 på Dybbølskanser havde langtrækkende politiske virkninger. Blandt dem var den måske mest betydningsfulde, at forsvarspolitikken blev et indenrigspolitisk stridsspørgsmål, som i generationer delte nationen.

Neutralitetspolitikken og naboskabet til den nazistiske stormagt gjorde det vanskeligt – for ikke at sige umuligt – at forklare vælgerflertallet det fornuftige i et dansk militært forsvar.

Denne holdning, som man kan betegne som absolut antiheroisk og særdeles snusfornuftig, havde støtte hos vælgerne flertal.

Klarest blev det udtrykt i den radikale politiker Viggo Hørups berømte sætning: "Hvad skal det nytte?". Han sagde ikke, som mange tror "Hvad *kan* det nytte?".

Der ligger en væsentlig anden mening i det gale end i det rigtige citat.

Siden 1864 havde Danmark opbygget en holdning til forsvaret, der fornægtede ofret for dets egen heroismes skyld, og som krævede en fornuftig – pragmatisk – indstilling til forsvaret. Det skulle være "nyttigt".

Kollektiv sikkerhedsaftale forsøges i 1930'erne

I denne forbindelse må det ikke overses, at Danmark sidst i 1930'erne undersøgte mulighederne for en eller anden form for kollektiv sikkerhedsaftale mellem de europæiske lande, der var truet af Hitler.

Under en samtale, som daværende statsminister Stauning havde med den britiske udenrigsminister Eden i London, fik Stauning at vide, at England under ingen omstændigheder kunne give Danmark nogen bistand. Det samme var tilfældet for Sveriges og Norges vedkommende.

Mussolinis og Hitlers erobringer

Med Mussolinis erobring af Æthiopien, Hitlers stadig større succes i Europa og den demonstrerede magtesløshed hos demokratierne overfor den spanske borgerkrig var der måske intet at sige til, at den politiske vilje til at opbygge et militært forsvar var ringe i Danmark.

På den anden side gav netop denne indstilling diktatorerne let spil. Ved at erobre større og mindre lande et for et uden sværds slag fik de lette gevinster, og disse landes befrielse senere var kostbar – ikke mindst i blod.

Uden at tage perioden mellem 1864 og 1940 i betragtning forstår man ikke reaktionen den 9. april 1940.

1.2. Danmarks besættelse 1940-1945

Besættelsestiden ændrede meget, og det Danmark, som befriedes 1945, var bl.a. på det forsvarspolitiske område et andet end i 1939. Indstillingen til et militært forsvar forandrede sig.

Der var sket en holdningsændring. For

nu var der kommet en positiv mening i svaret på Hørups gamle spørgsmål: "Hvad skal det nytte?"

Modstandskampen havde vist, at den danske befolkning var rede til at bære de samme byrder og føre den samme kamp som andre lande, hvis der var fornuft i det.

Snusfornuften i dansk forsvarspolitik var ikke død, men den havde nu en forsvarspositiv virkning.

Problemet var herefter, om der var tale om en varig holdningsændring. Var det kun de 40-50.000 modstandsfolk, der repræsenterede en ændring? Ville det have virkning udover denne ene generation?

Det kom ikke mindst hjemmeværnets vækst til at give en væsentlig del af svaret på.

1.3. Tilslutningen til NATO

Udviklingen af den kolde krig efter 1945 og den stadige vækst i truslen mod Vesteuropa stillede dansk sikkerhedspolitik overfor en situation, der var ganske anderledes end i trediveerne.

Det var klart, at neutralitetspolitikken ikke kunne fortsætte.

Men hvad var alternativet?

Efter en forhandlingsperiode på et par år med et forsøg på at skabe et nordisk forsvarsforbund, sluttede Danmark og Norge sig d. 4. april 1949 til det store vestlige forsvarsforbund NATO.

Dermed var næsten et hundredårs neutralitetspolitik til ende.

Samtidig var der også baggrund for at oprette et hjemmeværn, ikke mindst fordi der allerede eksisterede private hjemmeværnsforeninger.

Skal hjemmeværnet imidlertid være mere end en isoleret bevægelse for særlige forsvarsentusiaster, må det have en bred folkelig baggrund.

1.4. Hjemmeværnets organisation

Den første hjemmeværnslov er fra 1948, og hjemmeværnet er oprettet 1. april 1949. Loven er blevet justeret flere gange siden, senest i 1973.

Der er ikke forandret noget i de fundamentale opgaver, men årsagen til lovens ændringer er den almindelige samfunds- og forsvarsmæssige udvikling.

I femtiårene indgik således luftmeldekorpset og marinehjemmeværnet i hjemmeværnets organisation. Kvindekorpset fik ændret status. I begyndelsen af treserne var hjemmeværnets organisationsændringer afsluttet.

Endelig foretoges i 1973 en rationalisering af den administrative sektor, som førte til oprettelsen af hjemmeværnskommandoen.

Hjemmeværnets organisatoriske opbygning fremgår af figur 1.

Ledelsesformen

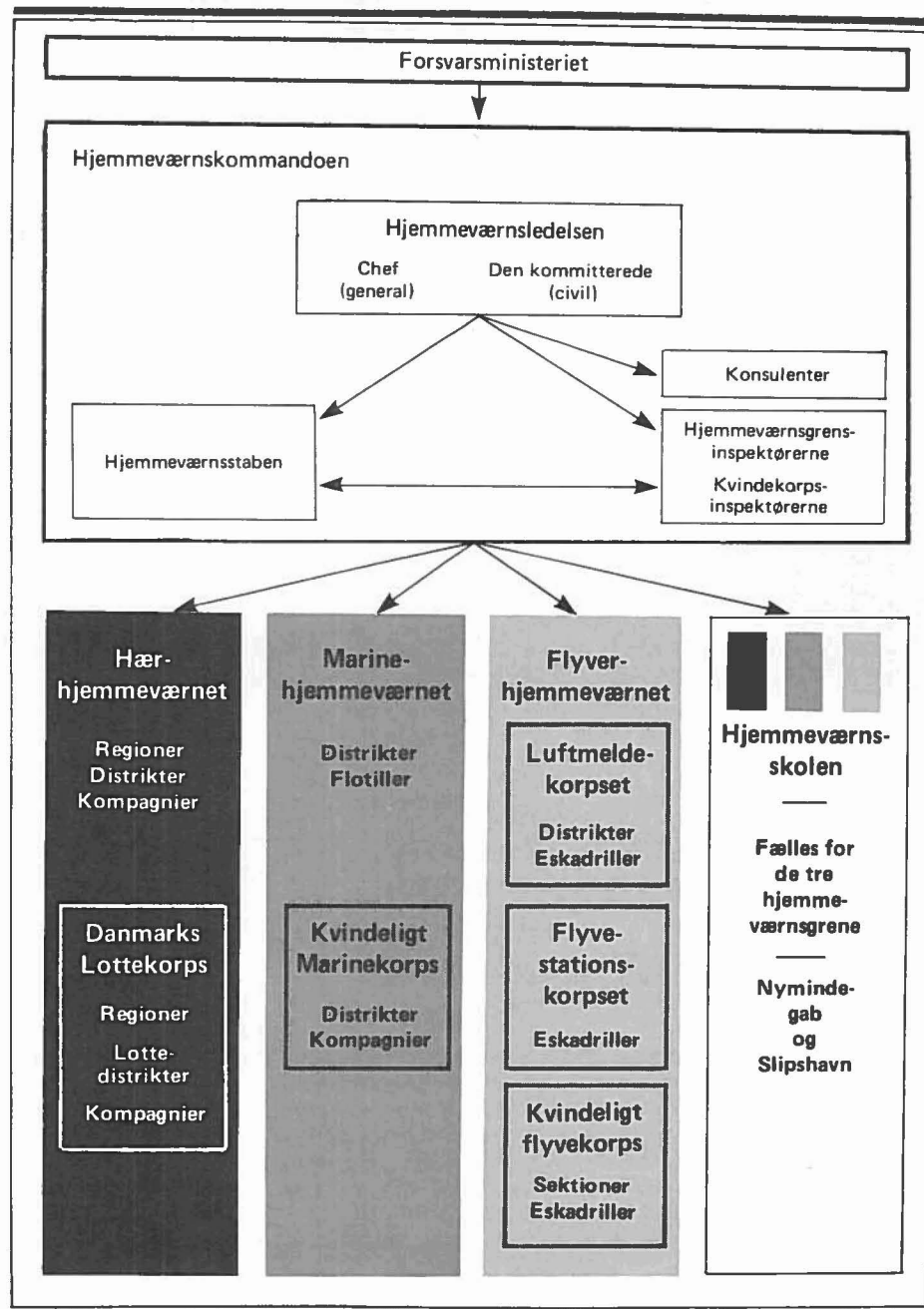
Helt fra 1949 har hjemmeværnet haft en særlig ledelsesform. Foruden en militær chef er der en civil kommitteret, hvis opgave fremgår af hjemmeværnslovens § 4:

"Den kommitterede for hjemmeværnet er leder af arbejdet for tilgang til hjemmeværnet og det folkelige arbejde indenfor dette. Den kommitterede skal virke for et godt forhold mellem befolkningen og hjemmeværnet. Forsvarsministeren ansætter et antal hjemmeværnskonsulenter, der er til rådighed for den kommitterede".

Den kommitterede er således ansvarlig for hjemmeværnets indre holdning og for forholdet mellem befolkningen og hjemmeværnet. Det er hans ansvar, at hjemmeværnet har en holdning, der kan accepteres af det demokratiske Danmark. Derfor udfører hjemmeværnet et omfattende oplysningsarbejde både indad og udad. Dette arbejde må ses ikke mindst i sammenhæng med, at hjemmeværnet allerede i bemærkningerne til den første lov fik til opgave at "medvirke til opretholdelsen af modstandsviljen i befolkningen".

Den militære chefs opgaver fremgår af lovens § 4, stk. 2: *"Chefen for hjemmeværnet er forsvarschefens rådgiver i militære anliggender, der vedrører hjemmeværnet"*, og han er ansvarlig for den militære uddannelse af personellet. Hjemme-

Figur 1: Hjemmeværnets organisation

Opklaringspatrulje i hærhjemmeværnet

værnsledelsen er overfor forsvarsministeren ansvarlig for hjemmeværnets samlede virke.

Fundamentale forudsætninger

Hjemmeværnet er den eneste organisation for det frivillige militære forsvarsarbejde i Danmark.

Til de fundamentale principper hører følgende:

- 1) Hjemmeværnets personel består — bortset fra en fast stab — af frivillige. Den faste stab udgør ca. 1% og de frivillige ca. 99%.
- 2) Hjemmeværnet løser sine opgaver i hjemstavnen eller i umiddelbar nærhed heraf.
- 3) Hjemmeværnets høje beredskab er tilstede ved, at personellet opbevarer våben, forseglede kupammunition og uniform hjemme.

2. Medlemmer, materiel, uddannelse

2.1. Optagelsesbetingelser

I hjemmевærnet kan optages kvinder og mænd fra det år, i hvilket de fylder 18. Der er ingen aldersgrænse opad. Her vil alene helbredet være afgørende.

For at blive optaget skal man udfylde en begæring om optagelse med oplysninger om helbredstilstand, værnepligtsforhold og personlige data.

Begæringen behandles af hjemmевærnets administrative myndigheder og af udskrivningskredsene. Men den endelige afgørelse har et distriktsudvalg.

Distriktsudvalgene

Disse udvalg har 5 medlemmer hver og findes i et antal af 37 over hele landet, svarende til et pr. hjemmевærnsdistrikt. Udvalgene udpeges af forsvarsministeren efter indstilling fra Kommunernes Landsforening, idet dog formanden udpeges efter indstilling fra den kommitterede for hjemmевærnet. (For kommunerne København og Frederiksberg gælder andre regler).

Hjemmевærnet har ikke indflydelse på udvalgenes afgørelse, som ikke kan indbringes for nogen anden administrativ myndighed.

Udvalgene skal påse, at man ikke i hjemmевærnet optager personer, man ikke vil finde det tilrådeligt at betro at have våben og ammunition hjemme.

Kontrakt

Såfremt begæringen godkendes, indkaldes ansøgeren til iklædning ved den enhed, han har fået anvist eller ønsket. Her underskrives en kontrakt, der normalt er

gældende for et år og som derefter kan opsiges med 3 måneders varsel. Kontrakten forpligter til vedligeholdelse og forsvarlig opbevaring af den udleverede udrustning, endvidere til at gennemgå den fornødne uddannelse.

Våbenopbevaring

Våben udleveres kun efter en nøje instruktion i brugen af det.

Hjemmевærnets høje beredskab er uundgåeligt kædet sammen med våbenopbevaringen i hjemmet. Det er ikke et ønske fra personellet side, men derimod en pligt, som staten har pålagt hjemmевærnets mandlige medlemmer og de kvinder, der måtte ønske det.

2.2. Styrketal

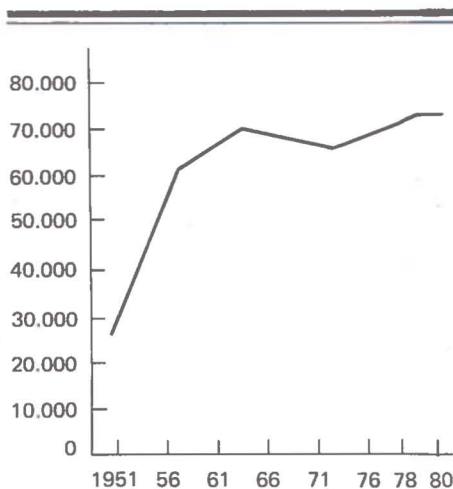
Hjemmевærnet har pr. 1/1-1980 73.500 medlemmer. *Figur 2* viser styrkens fordeling.

Figur 2: Hjemmевærnets styrke pr. 1. januar 1980

Hjemmевærnskommandoen+Hjemmевærnsskolen	57
Hærhjemmевærnet	48.846
Danmarks lottekorps	7.452
Marinehjemmевærnet	3.441
Kvindeligt marinekorps	1.406
Flyverhjemmевærnet	10.200
Kvindeligt flyvekorps	1.724
Styrke i alt	73.126

Interessant er det at se, hvordan bevægelserne har været i styrketallene siden 1949. Kurven i figur 3 giver de store linjer.

Figur 3: Udviklingen i hjemmeværnets styrke 1951-80

Men en kommentar, der går ud over figurens tal, er nødvendig.

1949-1957 steg styrketallet fra 20.000 til 68.000. 1957-1976 steg tilgangen, medens afgangen forblev konstant eller (enkelte år) faldt. Derved steg styrken fra 68.000 til 73.000.

Figur 4 fortæller, hvilke bevægelser der foregår inden for styrketallene fra år til år.

Siden 1976 er tilgangen yderligere forøget.

Fortsætter denne udvikling, vil hjemmeværnets samlede styrke være på ca. 76.000 i 1982.

2.3. Uddannelsen

Grundlaget for den indsats, den frivillige kan yde i hjemmeværnet, er – sammen

Figur 4: Til- og afgang i hjemmeværnets styrke pr. 1. januar 1966-80

År	Styrke	Tilgang	Afgang
1966	68846	8391	9668
1967	68902	9112	9056
1968	69659	9575	8818
1969	69611	9013	9061
1970	68376	6908	8143
1971	67446	6749	7679
1972	67019	7291	7718
1973	67523	6085*)	5267*)
1974	67582	8174	8115
1975	68304	8473	7751
1976	71206	10244	7342
1977	71994	9948	9160
1978	72911	9880	8963
1979	73433	9472	8950
1980	73126	9022	9329

*) januar kvartal er ikke med i tallene p.g.a. ændrede regionsgrænser

med den militære og civile uddannelse, pågældende har – den tid, som den frivillige kan og vil afse.

Minimumstjenestetid

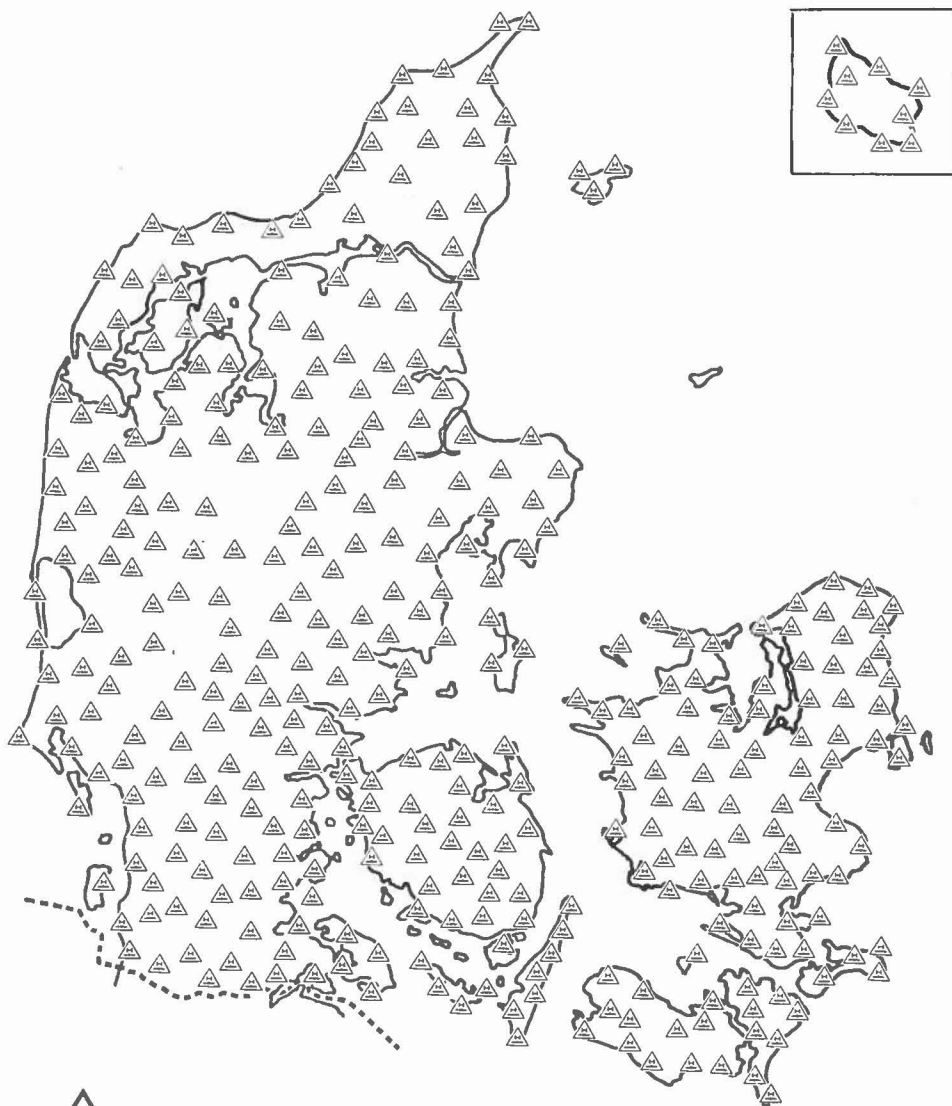
Der er i loven fastsat bestemte krav, der må opfyldes, alt efter om den pågældende har aftjent værnepligt eller ej. Dette er nødvendigt for, at den enkelte skal kunne løse sine opgaver.

I hjemmeværnsloven er fastsat en minimumstjenestetid.

24 timer pr. år efter værnepligtstjeneste

Hvis man har aftjent sin værnepligt, kan man efter en omskoling nøjes med 24 timers pligtig tjeneste pr. år.

Denne norm går ud fra, at de grundlæggende militære færdigheder er erhvervet under aftjeningen af værnepligten. Det relativt lille timetal tjener derfor til at indføre denne kategori i hjemmeværnets sær-

Flyverhjemmeværnets luftmeldeposter

Luftmeldeposterne, som ligger tæt over landet, er et værdifuldt supplement til observation af lavtgående fly

lige forhold, indøve en bestemt opgave — f.eks. af bevogtningsmæssig karakter — samt holde skydefærdigheden vedlige.

Uden værnepligt 200 timer på 3 år

Hvis den pågældende *ikke* har været soldat, kræver hjemmeværnet 200 timers tjeneste, fordelt over de første 3 år. Der er i de senere år gennemført en ensartet grundskole, som søger at gøre den indledende uddannelse så rationel som muligt for både mænd og kvinder.

90 specialuddannelser

Denne minimumstjenestetid er kun basis. Ønsker man en videre uddannelse i et af hjemmeværnets 90 forskellige specialuddannelser, eller vil den frivillige uddannes til fører, kræves et større timetal — størrelsen afhængig af, hvilken uddannelse der ønskes.

Funktion som specialist og fører, fra gruppefører (korporal) til kompagnichef (kaptajn) kræver en større indsats, op til flere hundrede timer pr. år.

De grundlæggende opgaver

De består af 3 hovedområder, nemlig 1) overvågning, 2) bevogtning og 3) kamp.

1) Overvågning

Her har siden 1949 ligget den væsentlige opgave. I spændingsperioder og under krig vil hjemmeværnet gennemføre en konstant og minutøs overvågning af det danske territorium, og opgaven bliver ikke mindre vigtig i fremtiden. Den teknologiske udvikling medfører, at varslings-tiden stadig nedsættes.

Overvågningen på land foretages primært af hærhjemmeværnet.

Marinehjemmeværnet overvåger de indre danske farvande og en række af de vigtigste havne.

Luftmeldekorpsets 400 poster overvåger det lave luftrum — uanset oprettelsen af det elektroniske varslingsystem NATO-AWACS. Et elektronisk system er ikke u-sårligt og ikke totalt dækkende.

Og luftmeldekorpsset observerer også fra sine tårne landområdet, herunder kysterne. Det måler endvidere radioaktivt nedfald.

2) Bevogtning

Her drejer det sig om at sætte ind overfor sårbare anlæg i samfundet, som er ganske afhængigt af, at fundamentale funktioner opretholdes. Det er beskyttelsen af kraftværker, transportnet (veje, broer, havne, flyvepladser), telekommunikation o.s.v. — altså led i en totalforsvarsopgave.

Disse anlæg må beskyttes mod sabotage og angreb fra mindre styrker, der land-sættes fra søen eller luften, og hvis opgave det er at ødelægge livsvigtige anlæg.

3) Kamp

Kampen foregår normalt i grupper på 8-10 mand som den centrale enhed, og grupperne er udrustet som let fodfolk. Kampopgaverne består i nedkæmpning af mindre styrker, landsat fra søen eller luften — herunder sabotører.

Også indkredsning og forsinkelse af større fjendtlige styrker indøves, og her er panservåbnet væsentligt.

Hjemmeværnet kan bekæmpe enhver kendt kampvogns-type med sin Carl Gustav dysekanon, som kan slå igennem 35 cm panserstål.

Foruden sine våben råder hjemmeværnet over signal-, sanitets- og pionermateriel samt anden udrustning.

Yngre medlemmer er ofte organiseret i kamppatruljer, det vil sige enheder med en relativ høj uddannelsesstandard og med en tilsvarende høj mobilitet. De kan gribe ind i truede områder og føre kamp på gruppeniveau.

Marinehjemmeværnsskutter på patrulje

De mange specialer

Hjemmeværnets specialer gør det egnet til mange former for indsats på det lokale plan: Sporing af radioaktivitet, bekæmpelse af kemiske og biologiske midler, trafikregulering og -kontrol og mange andre former for imødegåelse af den moderne krigs virkninger.

2.4. Materiel

Hjemmeværnets materiel er tilpasset opgaverne overvågning, bevogtning og kamp.

Hjemmeværnets kamp er gruppens kamp — det vil sige kampen i enheder på 8-10 mand.

Med sit moderne automatgevær, det tyske maskingevær, som foruden hjemmeværnet også de øvrige værn samt den norske og tyske hær er udrustet med, er hjem-

meværnsgruppen blandt de bedst udrustede af sin art. Hertil kommer moderne panserværnsvåben af typen Carl Gustav og lettere panserbekæmpelsesvåben (af typen M 72).

Herudover er hjemmeværnet udstyret med materiel til løsning af mange andre opgaver som f.eks. sanitetstjeneste, og pionertjeneste for hærhjemmeværnets vedkommende.

Marinehjemmeværnet har omkring 35 fartøjer, der ikke er egentlige krigsskibe, men beregnet til overvågning af havne og kyster.

Flyverhjemmeværnet har sit luftmeldekorps, der fra mere end 400 luftmeldeposter landet over holder landet under direkte visuel observation (øjenkontrol). De er allerede nu et værdifuldt supplement til observation af lavtgående fly.

Luftmeldepost. Der observeres og meldes om fly og om landsættelse af luftlandetropper. Meldingerne når på sekunder frem til militære og civile myndigheder

- 84 mm dysekanon, model Carl Gustav. Selv det tungeste panserkøretøj kan ikke stå sig imod den

Figur 5: Hjemmeværnets materiel

Våben	Kaliber	Skudafstand	Gennembrydningsevne panserstål	Antal skud pr. minut
Maskingevær M/62	7.62 mm	600-900 m		1200
Panserværnsraket M/72	66 mm	250 m	30 cm	
Dysekanon M/65 (Carl Gustav)	84 mm	500 m	30-35 cm	6

Oversigten omfatter kun det mere specielle materiel. De almindelige håndvåben er af følgende typer:

Automatgevær model 75 (tysk gevær) og maskinpistoler. Hjemmeværnet er udrustet med radiomateriel af forskellig type (26 – 261 – 2061 og AN PRC 10).

Andet materiel	Antal	Bemanding	Bevæbning	Formål
Hjemmeværns-kutter	35	10-12	1 x 20 mm maskinkanon håndvåben	Farvandsovervågning, anløbskontrol, sørednings-tjeneste
Luftmeldetårn	400	21	håndvåben	Observation af lavtgående fly, ABC-varsling m.v.
Luftmelde-central	8	100	håndvåben	Fly- og ABC-varsling

I stilling med maskingevær model 62

Skytte på post med maskinpistol Husquarna

2.5. Katastrofeberedskab

I hjemmeværnslovens paragraf 23 samt i den kontrakt, den enkelte hjemmeværnsmand (m/k) underskriver ved indtræden i hjemmeværnet, hedder det: *"Sålænge kontrakten er i kraft, har den frivillige pligt til: I tilfælde af katastrofealarm i fredstid at give møde såvidt overhovedet muligt"*.

Fra de senere års naturkatastrofer vil det huskes, at hele forsvaret — herunder også hjemmeværnet — har ydet en betydelig indsats i hjælpearbejdet.

Som eksempel kan anføres stormfloden i Sønderjylland i 1976, hvor hjemmeværnet i løbet af meget kort tid kunne stille mandskab til hjælp ude på digerne både til oprettelse af et melderet og til direkte hjælp til at stoppe hullerne.

Under snekatastroferne i det sydlige

Danmark i vinteren 1978/79 ydede hjemmeværnsfolk fra alle grene en omfattende indsats i sanitetstjeneste, transport og forplejning samt snerydning.

Eftersøgninger

Ved eftersøgninger af forsvundne personer er der tit ydet assistance fra hjemmeværnets personel. Gennem søgning af en skov kræver eksempelvis et stort mandskab med en udrustning egnet til formålet.

Det samme kan siges om marinehjemmeværnets skibe, der over hele landet yder stor indsats i søredningstjenesten, hvor de i utallige tilfælde har reddet menneskeliv i samarbejde med søværn og flyvevåben.

Visse af marinehjemmeværnets skibe er nu tillige udrustet til at deltage i bekæmpelse af olieforurening.

3. Signalement af hjemmeværnets medlemmer

Hjemmeværnets medlemmer er så forskellige som det danske samfunds medlemmer er det, for de er et repræsentativt udsnit af den danske befolkning. Deres meninger om samfundet er så varierede som samfundet er det. Men een ting har de tilfælles, nemlig at Danmark skal have et militært forsvar for at beskytte netop den forskellige livsform, som de er udtryk for.

Af de 73.500 hjemmeværnsfolk er omkring 17% eller 12.000 kvinder. Næsten alle de mandlige og et betydeligt antal kvinder har våben hjemme, og i denne henseende adskiller hjemmeværnet sig fra enhver anden organisation i landet. Også fra det øvrige forsvar. Netop derfor er det ikke samfundet uvedkommende, hvem der er i hjemmeværnet.

3.1. Holdningsundersøgelsen 1975

Blandt andet på denne baggrund fik hjemmeværnsledelsen i 1975 foretaget en ano-

nym holdningsundersøgelse af hjemmeværnets personel.

Undersøgelsen var baseret på et omfattende spørgeskema med ialt 26 spørgsmål — mange af dem med en række underpunkter.

Skemaet var delt i tre afsnit: 1) Personlige oplysninger, 2) holdningsundersøgelse (alm. livsindstilling, politik m.m.) samt 3) almene hjemmeværnsproblemer.

Den sociale struktur

Undersøgelsen af den sociale struktur gav det resultat, som ses af figur 6.

Det bekræfter, at hjemmeværnet ikke afviger væsentligt fra samfundets almindelige sociale opdeling.

Politisk tilhørsforhold

Spredningen er omtrent ligeså stor på det politiske felt (se figur 7).

Figur 6: Hjemmeværnets sociale struktur

	total i %
Socialgruppe 1: Ambassadører m.fl.	0,0
Socialgruppe 2: Ministre, store direktører og godsejere	0,5
Socialgruppe 3: Overlæger, professorer og fabrikanter	1,7
Socialgruppe 4: Andre akademikere og proprietærer	4,3
Socialgruppe 5: Lærere og mellemfunktionærer	6,0
Socialgruppe 6: Gårdejere og mindre selvstændige	24,6
Socialgruppe 7: Faglærte arbejdere og husmænd	25,0
Socialgruppe 8: Ufaglærte arbejdere	23,3
Socialgruppe 0: Kvinder uden erhverv	14,7
	100,0

Figur 7: Politisk tilhørsforhold (september 1975)

Hvis der var folketingsvalg i morgen, hvilket politisk parti ville du stemme på?

	I	II
	%	%
Socialdemokratiet	25,0	29,8
Radikale Venstre	2,4	2,8
Konservative Folkeparti	10,3	12,3
Danmarks Retsforbund	1,1	1,3
Socialistisk Folkeparti	1,7	2,0
Danmarks kommunistiske parti	0,9	1,1
Centrumdemokraterne	2,9	3,5
Kristeligt Folkeparti	2,7	3,2
Slesvisk Parti	0,0	0,0
Venstre	25,0	29,8
Venstresocialisterne	0,1	0,1
Fræmskridtspartiet	11,8	14,1
Andet	0,5	100,0
Vil ikke stemme	2,4	
Kan ikke stemme	2,3	
Vil ikke svare	6,6	
blanke	4,3	
	100,0	

I kolonne I er procenterne beregnet på hele materialet; i kolonne II er fratrukket de 16,1%, der ikke svarede, og derefter er procenterne beregnet.

Hjemmeværnet placeret sig således klart omkring midten og, hvad der ikke kan overraske nogen: Der er kun ringe repræsentation for den yderste venstrefløj i dansk politik. Her findes da også de kræfter, der stærkest bekræfter hjemmeværnet.

Tro på demokratiet

Set fra et demokratisk synspunkt er det naturligvis vigtigt at vide, hvordan hjemmeværnets personel stiller sig til demokratiet.

Dette fremgår af figur 8, som viser, at knap 81% erklærer sig sikre på demokratiets evne til at overleve. Eller, når man ser nærmere på rubrikken "O" i skemaet, er der kun 3,3%, der nærer tvivl om demokratiets mulighed for at overleve.

Med en folkelig basis på 73.500 er det et betydeligt antal mennesker, der slutter op bag hjemmeværnet. Hertil kan man føje de mange — ca. 250.000 — der har været medlemmer igennem årene siden 1949.

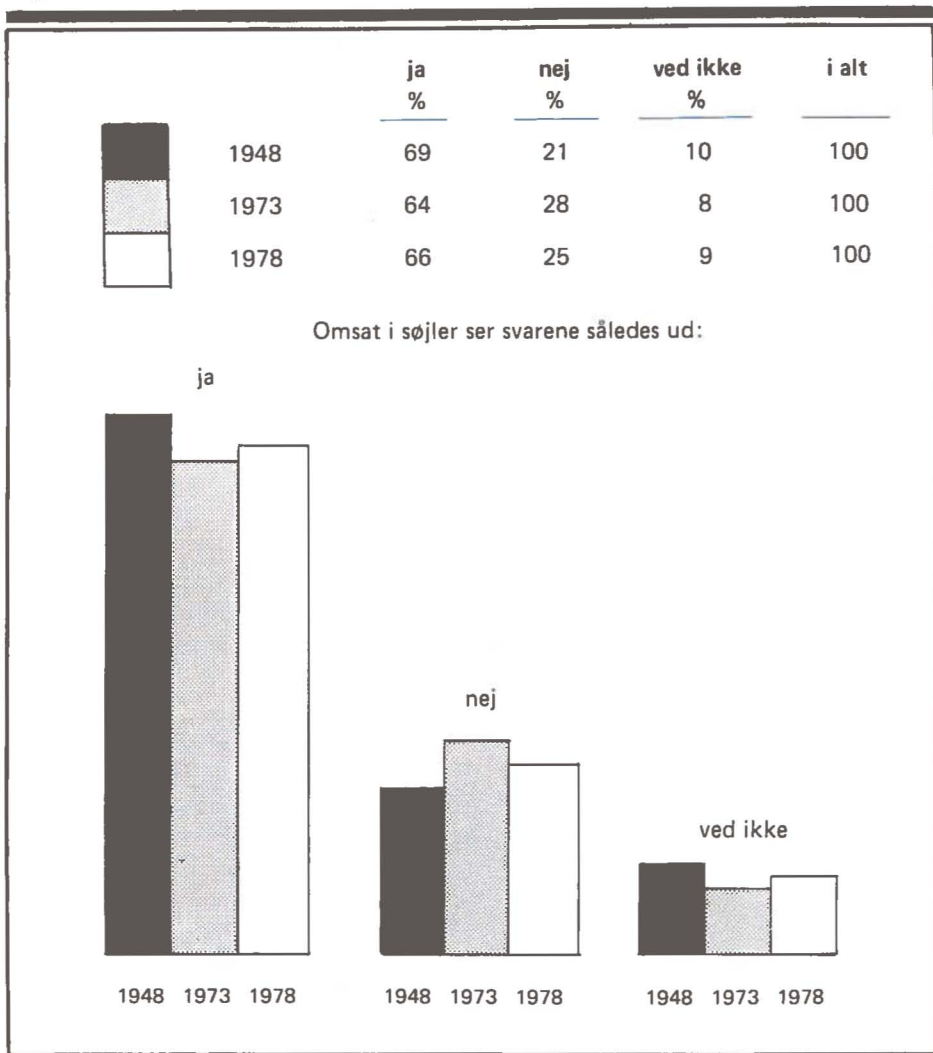
Sammenligner man dette tal med analyserne af socialstrukturen, den demokratiske indstilling og det politiske tilhørsforhold, får man et billede af en absolut repræsentativ, frivillig og demokratisk militærorganisation.

Figur 8: Troen på demokratiets overlevelsessevne

	%
På termometret skal du sætte en bolle, der skal angive hvor stor tiltro du har til dansk demokratis overlevelsessevne frem til 1980.	+5
Hvis du tror, at det danske demokrati har stor overlevelsessevne, sætter du en bolle ved +5. Hvis du tror, at det danske demokrati har meget lille overlevelsessevne, sætter du en bolle ved ÷5.	+4
Hvis du synes, at demokratiet har en vis overlevelsessevne, sætter du en bolle mellem +1 og +4 afhængig af, hvor stor overlevelsessevne du mener det danske demokrati har. Hvis du synes, der er en vis mulighed for, at det danske demokrati ikke overlever, sætter du en bolle mellem ÷1 og ÷4 afhængig af, hvor stor muligheden er for, at det danske demokrati ikke overlever året 1980	+3
	+2
	+1
	0
	÷1
	÷2
	÷3
	÷4
	÷5
	100,0

Du kan kun sætte én bolle. Hvis du ikke ved, hvad du skal svare, skal du sætte bolle ved 0.

Figur 9: Mener De, at Danmark bør have et forsvar?

Antal svarpersoner: 1948 — 2.581, 1973 — 2.000, 1978 — 1.600, i alle 3 tilfælde et såkaldt repræsentativt udsnit af befolkningen

3.2. Undersøgelser af forsvarsviljen

Vi har 3 målinger af forsvarsviljen, foretaget af Dansk Gallup institut i 1948, 1973 og 1978 på samme grundlag og ud fra de

samme spørgsmål. Målingerne i 1973 og 1978 er foretaget for hjemmeværnet, og der er i dem indføjet et supplerende spørgsmål om befolkningens vurdering af hjemmевærnet.

Spørgsmål 1 om et forsvar

Resultatet af det første spørgsmål fra de 3 målinger fremgår af figur 9.

Det fremgår, at befolkningens flertal (66-69%) er indstillet på, at Danmark må have et militært forsvar. Der er en udpræget konstans i besvarelserne.

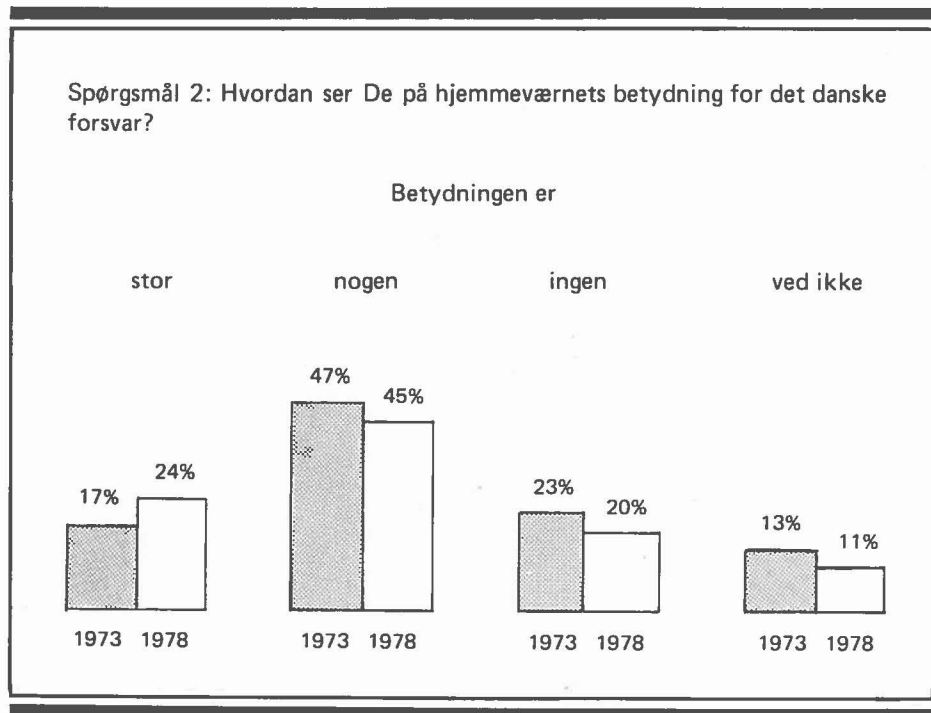
Af udviklingen 1948-78 kan de aktive fra modstandskampen se, at børn og børnebørn har den samme realistiske indstil-

ling, som besættelsestiden gav anledning til: Det er nødvendigt at kunne forsvare sig.

Spørgsmål 2 om hjemmeværnets betydning

I figur 10 ser man, hvor stor betydning hjemmeværnet tillægges. Svarpersonerne er dem, som i 1973 og 1978 svarede "ja" eller "ved ikke" på spørgsmål 1. (figur 9).

Figur 10: Vurdering af hjemmeværnets betydning

Antal svarpersoner: 1973 - 1440, 1978 - 1194.

Lægger man procenterne for "stor" og "nogen" sammen, er der i 1973 64% og i 1978 69%, der tillægger hjemmeværnet betydning, hvilket altså er en stigende tendens.

Skyttrøning. Ladning af håndvåben

4. Hjemmeværnet og forsvarsviljen

Foran i *afsnit 3.2.* er redegjort for nogle undersøgelser, der delvis har haft forsvarsviljen som emne. Når dette hæfte er blevet kaldt "Hjemmeværnet = dansk forsvarsvilje", har det flere årsager. Der er således i undersøgelsen dokumenteret noget om forsvarsvilje gennem tal og udsagn. Resultaterne viser, at forsvarsviljen er noget grundlæggende i hjemmeværnet — den har både etableret, udviklet og videreført hjemmeværnet.

Men der er andet, og noget af det er mindre håndgribeligt og derfor ikke til at gøre op i tal. Det støttes imidlertid i hjemmeværnets arbejde, som det vil ses i det følgende.

4.1. Modstandskampens baggrund

Modstandsbevægelsens dybeste indhold var ikke våbnene — de var *nødvendige* for at nå målet — men derimod den psykologiske faktor. For uden tro på en sag får man ikke mennesker til at udholde en modstandskamps vilkår: underjordisk kamp, henrettelser, tortur og alt det, som iøvrigt følger med. Her er eventyrlyst ikke tilstrækkelig, men *holdningen* er det afgørende.

Derfor fik hjemmeværnet allerede i starten også tildelt andre opgaver end de rent militære. I den første lov i 1948 blev det i bemærkningerne til loven pålagt hjemmeværnet "at bidrage til styrkelsen af modstandsviljen i befolkningen" — altså en udpræget holdningsdannende opgave. Når vi analyserer hjemmeværnets organisation, vil vi se dette afspejle sig ganske tydeligt. Det fulgte også naturligt med knæsettelsen af frivillighedsprincippet. Man kan ikke bygge en så alvorlig sag som

et samfunds frivillige forsvar alene på lysten til noget hobbybetonet. Blandt andet derfor gennemfører hjemmeværnet et omfattende oplysningsarbejde på et sagligt grundlag, og naturligvis ud fra en positiv holdning til forsvaret.

4.2. Den kommitterede og konsulenterne

I organisationsskemaet (*figur 1*) går der en kommandolinie fra den kommitterede til konsulenterne. Når den ikke går længere ned i systemet, skyldes det, at hjemmeværnets 12 konsulenter ikke har nogen direkte kommandomyndighed i det militære system.

Den kommitteredes ansvar defineres med udtrykkelig understregning af hans og konsulenternes ansvar for oplysningsarbejdet.

4.3. Oplysningsarbejdets målsætning

Hvis vi på denne baggrund skal definere målsætningen i denne den — militært set — mest uortodokse del af hjemmeværnet, kan det bedst gøres ved at begynde med den af den kommitterede udgivne autoriserede "Vejledning i hjemmeværnets oplysningsarbejde", hvori det hedder:

"Hjemmeværnet hviler på frivillighedens grundlag, og dets eksistens afhænger af en bred folkelig tilslutning.

Målsætningen for hjemmeværnets oplysningsarbejde er derfor at udbrede kendskabet til hjemmeværnet i så vide kredse som muligt samt at organisere en intern oplysningsstjeneste med det formål at give den enkelte hjemmeværnsmand den hold-

Hundefører på post

ning, der er nødvendig for at fastholde ham længst muligt i styrken. Således skal oplysningsarbejdet både give den nødvendige baggrund for tilgangen og medvirke til at hindre unødig afgang".

Oplysningsarbejdet kan deles i:

- a) Det udadvendte oplysningsarbejde
- og
- b) Det indadvendte oplysningsarbejde.

4.4. Det udadvendte oplysningsarbejde

har til formål at udbrede forståelsen for hjemmeværnet og dets samfundsmæssige betydning gennem en vedvarende informationsvirksomhed.

4.5. Det indadvendte oplysningsarbejde

Den interne oplysningstjeneste dækker et stort område. Hensigten er at fremme tilfiden til hjemmeværnets og forsvarets betydning som led i vor sikkerhedspolitik og at understrege troen på de demokratiske institutioners betydning for Danmark.

Det drejer sig om tovejskommunikation med det formål gennem debat stadig at holde lederne underrettede om, hvad der rører sig i enhederne.

Det indadvendte informationsarbejde skal hjælpe til at fastholde personellet — ikke mindst gennem styrkelse af dets holdning.

Der er ikke tale om en ensidig propa-

ganda, men om en fremlæggelse af vidt forskellige, gerne direkte kontroversielle meninger og synspunkter.

Hensigten er, at hjemmeværnsfolk skal have lejlighed til at blive konfronteret med forsvarsdebatten i dens helhed.

4.6. Hjemmeværnets højskole

Baggrunden for at opretholde hjemmeværnet og det øvrige militære forsvar er ikke ligeså indlysende for hjemmeværnets nye medlemmer, som den var det for de første hjemmeværnsfolk i modstandsbevægelsen. Derfor har den kommitterede taget initiativet til at oprette en højskole for den sikkerhedspolitiske debat i hjemmeværnet.

Hensigten er naturligvis at fastholde hjemmeværnets udgangspunkt — forsvarsviljen og forsvarsmotiveringen — gennem beskrivelse af og debat om den virkelighed, vi lever i.

Sikkerhedspolitikken bliver herved et hovedemne. Hvad er baggrunden for og hvad bestemmer dansk sikkerhedspolitik? Man forsøger at vægte indflydelsen fra øst-vest-modsætningerne, NATO- og Warszawa-pagten, afspændingspolitikken og dens afbrydelser, SALT-aftalerne og energiproblemerne — for at nævne nogle store politiske områder. Men det er ikke kun relationerne til Danmark og de indenrigspolitiske forhold, der berøres, det er også disse problemer i verdensomspændende belysning.

Totalforsvaret — der er nødvendiggjort af den totale krig — er et område, der interesserer flere og flere, fordi det viser hele samfundets afhængighed og den nødvendige fælles indsats, hvis krigen skulle komme.

Også engagementet i disse emner har med forsvarsvilje at gøre.

5. Til- og afgangsproblemer

Hjemmeværnets styrketal er omtalt i *afsnit 2.2*, hvor *figur 4* viser til- og afgang om året fra 1966.

5.1. Tilgangen

Imidlertid kræver tilgangstallene også disse kommentarer:

Siden 1960 har tilgangen bestået af stadig yngre personer. I de seneste år er 75% eller ca. 6.000 under 29 år, 20% eller ca. 2000 af dem er endda mellem 17 og 20 år.

Karakteristisk for udviklingen er også, at medens 20% af tilgangen i 1973 ikke havde aftjent værnepligt, var dette tal pr. 1. januar 1978 steget til op imod 50%. Det kan i 80'erne forventes at stige til omkring 75%. Årsagen er, at en stadig mindre del af de unge udskrives til at af-tjene værnepligt.

Konsekvenser af den nye tilgang

Kravene til den første uddannelse (grunduddannelsen) i hjemmeværnet stiger automatisk, når så mange uden aftjent værnepligt melder sig. Der kræves herved flere ledere i uddannelsesforløbet (og dermed flere penge).

Som følge af at disse nye medlemmer ikke har det nære kendskab til forsvaret, som værnepligtstjenesten giver, er en udbygning af hjemmeværnets oplysningstjeneste nødvendig.

5.2. Afgangen

Afgangen har gennem årene givet hjemmeværnet anledning til mange overvejelser. Enhver frivillig organisation har dette problem. Men ser man på antallet af tegn for både 10- og 20-års medlemskab, er det

et betydeligt antal, der faktisk holder ved i så mange år.

Det vil dog fortsat være et ønske at begrænse den afgang, der sker indenfor de første 3 år. For hjemmeværnet er den en betydelig investering, fordi hvert nyt hjemmeværnsmedlem koster et beløb til i-klædning og førsteuddannelse. Forlader det nye medlem hjemmeværnet hurtigt, er denne investering stort set tabt.

Årsagerne kan være mange. Med en så betydelig tilgang må der nødvendigvis være et vist antal, der ikke finder sig tilrette, fordi de troede, at hjemmeværnets virkelighed var en anden, end den vitterligt er. Derfor søger man allerede i oplysningsvirksomheden at give et så alsidigt dækkende billede som muligt.

Andre forhold kan ligge i skifte af bopæl, ny uddannelse, nyt erhverv eller familieforhold. Afgangen kan ikke undgås, men den tidlige afgang kan begrænses.

Udover den menneskelige faktor, som først og fremmest er et ledelsesproblem, spiller også de materielle muligheder ind.

På dette felt drejer det sig om bevillinger, dvs. om staten er parat til at yde det nødvendige, således at hjemmeværnet kan leve op til de krav, som ikke mindst unge stiller i vore dage.

5.3. Attraktive uddannelsesformer

I en fastholdelsesproblematik indgår uddannelsen i hjemmeværnet som en væsentlig faktor.

Uddannelsen må tilpasses de mange unges særlige forudsætninger, men samtidig må der opretholdes uddannelsesformer, der kan være attraktive for den ældre generation og for den, der har aftjent

Hjemmeværnets nye ungdom. To fra Kvindeligt Marinekorps på vej til tjeneste på en flådestation

værnepligt. Hver for sig kan disse grupper anslås til at udgøre 25% af tilgangen.

Man kan med en noget grov forenkling sige, at hjemmeværnet skal have 3 forskellige slags uddannelsesstilbud:

1. For de unge, der ikke har aftjent værnepligt
2. For de unge, der har aftjent værnepligt
3. For de øvrige — lidt ældre — der ønsker at begrænse deres hjemmeværnstjeneste til 24 timer pr. år.

Disse uddannelser skal tilpasses den tid, frivillige kan afse af deres fritid — og skal

samtidig være en effektiv militær uddannelse.

Der er sket meget siden 1949, da hjemmeværnet i alt væsentligt var et tilbud til tidligere soldater og modstandsfolk, som ønskede sig en mulighed for at vedligeholde deres militære uddannelse i fritiden til støtte for Danmarks forsvar.

En tilgang på ca. 8.000 ny hjemmeværnsfolk pr. år i firserne kræver en langt større samfundsinvestering, end den tilsvarende mængde gjorde det i tresserne og halvfjerdserne.

6. Hjemmeværnet i 80'erne

Det er tidligere nævnt (*afsnit 1.4.*), at hjemmeværnsloven fra 1948 er blevet justeret flere gange, således at dens bestemmelser har kunnet være på højde med udviklingen. I 1973 skete således en administrativ rationalisering gennem oprettelse af hjemmeværnskommandoen.

En levende organisme kræver imidlertid stadig ændringer, motiveret af den udvikling der foregår i og omkring den. En ændret forsvarslov skal træde i kraft i 1981, og det giver også konsekvenser for hjemmeværnsloven.

6.1. Justeringer inden for lovens rammer

Der er behov for at få samlet og redigeret de hidtidige ændringer til et lovmæssigt overskueligt hele, og den nye lov skal have sådanne rammer, at de justeringer, som den almindelige samfundsudvikling lægger op til, kan foretages løbende og uden egentlige lovændringer, der hver gang skal passere folketetinget.

Og dette motiverer en rammelov for hjemmeværnet fra 1981.

6.2. Kvindekorpserne

Et felt, som af flere grunde vil blive berørt i 80'erne, er kvindekorpsernes situation.

Blandt andet foranlediget af lov om ligebehandling af kvinder og mænd med hensyn til beskæftigelse m.v. foregår der i hele forsvaret en udvikling, som må forventes videreført i de kommende år. Side-løbende hermed vil spørgsmålet om opretholdelse af de særlige kvindekorpser i hjemmeværnet på længere sigt blive taget op til vurdering.

Ligestillingen kendes allerede i luftmel-dekorpset, hvis 1700 kvindelige medlemmer — ca. en fjerdedel af hele styrken — er optaget på lige fod med mændene.

6.3. Tilgangen af unge

Uddannelsen af de unge, der melder sig til hjemmeværnet, lægger voksende beslag på ressourcer — og af to grunde. Den ene er, at tilgangen stiger stærkere end hidtil, og den anden er, at en stadig større del af de nye ikke har været gennem værnepligten (fordi kun godt to femtedele af en fødselsårgang mænd indkaldes). I øjeblikket har omkring 50% af de nye medlemmer ikke gennemgået værnepligtstjeneste, og det kan ventes, at 75% vil være i samme situation i 80'erne.

Dette går naturligvis ud over uddannelsesniveaue og derigennem beredskabet, hvis der ikke kompenseres ved hjælp af mere uddannelsespersonel og dermed flere penge.

De unge stiller også krav til et mere omfattende uddannelsesindhold og øvelsesmæssig aktivitet. Opfyldes dette krav, vil beredskabet — eller kamp-evnen — vinde derved, men forudsætningen er, at der er personel (både faste ledere og frivillige) og penge til uddannelsens udvikling.

Også dette må klares i 80'erne.

6.4. Hjemmeværnets faste vilkår

Før 80'ernes nye krav og opgaver til hjemmeværnet fremlægges og diskuteres, må følgende eksisterende vilkår fastholdes:

- hjemmeværnets personel består af frivillige,
- den nuværende tjenestetids længde er fastlagt,

Kvindeligt Flyvekorps yder stor indsats i stabstjeneste

- hjemmeværnstjenesten foregår i eller i nærheden af hjemstavnen,
- hjemmeværnet virker for at styrke befolkningens modstandsvilje overfor angreb på den demokratiske samfundsorden,
- hjemmeværnets kamp føres på gruppestørrelsen (8-10 mand) eller som en samlet indsats af flere grupper, og
- hjemmeværnets behov, hvad angår såvel personel som materiel til varetagelse af de allerede pålagte opgaver, er opfyldt.

Hertil skal føjes, at hjemmeværnet indenfor sine begrænsninger kan yde en værdifuld og uundværlig støtte til det øvrige forsvar, men hjemmeværnet kan ikke erstatte eller overtage dele af hærens, søværnets eller flyvevåbnets roller i det samlede forsvar.

6.5. Mulige nye opgaver

I den løbende debat om forsvarets ordning er rejst det spørgsmål, om hjemmeværnet kan påtage sig *helt nye opgaver* for at aflaste de øvrige værnsgrene, og hermed tænkes på både nye arbejdsområder og på en forbedring af de gamle opgaver (som f. eks. overvågning med nyt materiel).

Forsvarskommandoen og hjemmeværnskommandoen har i fællesskab set på sådanne nye opgaver, og følgende 6 arbejdsområder er der enighed om at analysere nærmere:

- 1) Udbygning af trinvis aktivering
- 2) Effektivisering af overvågningstjenesten
- 3) Opstilling af mobile udrykningsstyrker
- 4) Effektivisering af panserværnet

- 5) Effektivisering af bevogtningen
- 6) Bemanding af ukomplicerede, tunge våben.

1) Trinvis aktivering

Udtrykket "hjemmeværnet på plads", anvendt i en truende situation, betyder mobilisering af alle 73.500 medlemmer. Forsvarsministeren bestemmer, om denne ordre skal gives.

Men der kan tænkes krisesituationer, hvor dele af hjemmeværnet skal "på plads" (aktiveres) for at løse opgaver på et ret tidligt stadium af en krise eller optrappende trussel. Situationer med trinvis aktivering kunne være følgende:

- støtte til modtagelse af NATO-forstærkninger,
- støtte til overvågning af truede landgangsområder,
- beordring af personel til tjeneste i værnstabe.

2) Effektivisering af overvågningen

- Mulighederne for at forbedre og udbygge overvågningsopgaver kunne bestå i
- anskaffelse af nyt varslingsmateriel,
 - udskiftning af ældre marinehjemmeværnsskibe,
 - opstilling af særlige patruljer.

3) Opstilling af mobile udrykningsstyrker

Disse specialstyrker skulle bestå af unge og yngre hjemmeværnsmedlemmer. De opstilles enten på kompagniniveau eller distriktsplan — normalt i gruppestørrelse på 8-10 mand. De skal kunne indsættes overalt i lokalområdet og må forudses at have en bedre bevæbning end gennemsnittet af hjemmeværnet, og de skal i særlig grad bidrage til en forøget effekt i panserbekæmpelsen.

Til styrkerne kræves anskaffelse af egne køretøjer, fordi de må have en betydelig grad af mobilitet.

Førstehjælpsgruppe. Her skal der tages fat!

Overvågning og bevogtning

4) Effektivisering af panserværnet

Da en fjende kan forudses i stadig stærkere grad at blive udrustet med panserkøretøjer, kræves for hjemmeværnets vedkommende en bedre slagkraft på dette område. Dette kan ske ved anskaffelse af flere Carl Gustav dysekanoner — samt ved at forsyne dem med udstyr til mørkeskydning.

Panserbekæmpelse er i dag mulig for helt små styrker, idet der er udviklet dysekanoner og panserværnsraketter af en simpel konstruktion, men med stor træfsikkerhed og gennemslagskraft.

5) Effektivisering af bevogtningen

Der er her tale om at udvide bevogtningen af såkaldte nøglepunkter og mulige landsætningsområder.

6) Bemanding af ukomplicerede, tunge våben

Hensigten med, at hjemmeværnet muligvis og forsøgsvis ville kunne påtage sig at

betjene tunge, ukomplicerede våben er at styrke forsvaret af havne samt flåde- og flyvestationer.

Forudsætningen er, at materiellet vedligeholdes af personel af værnene.

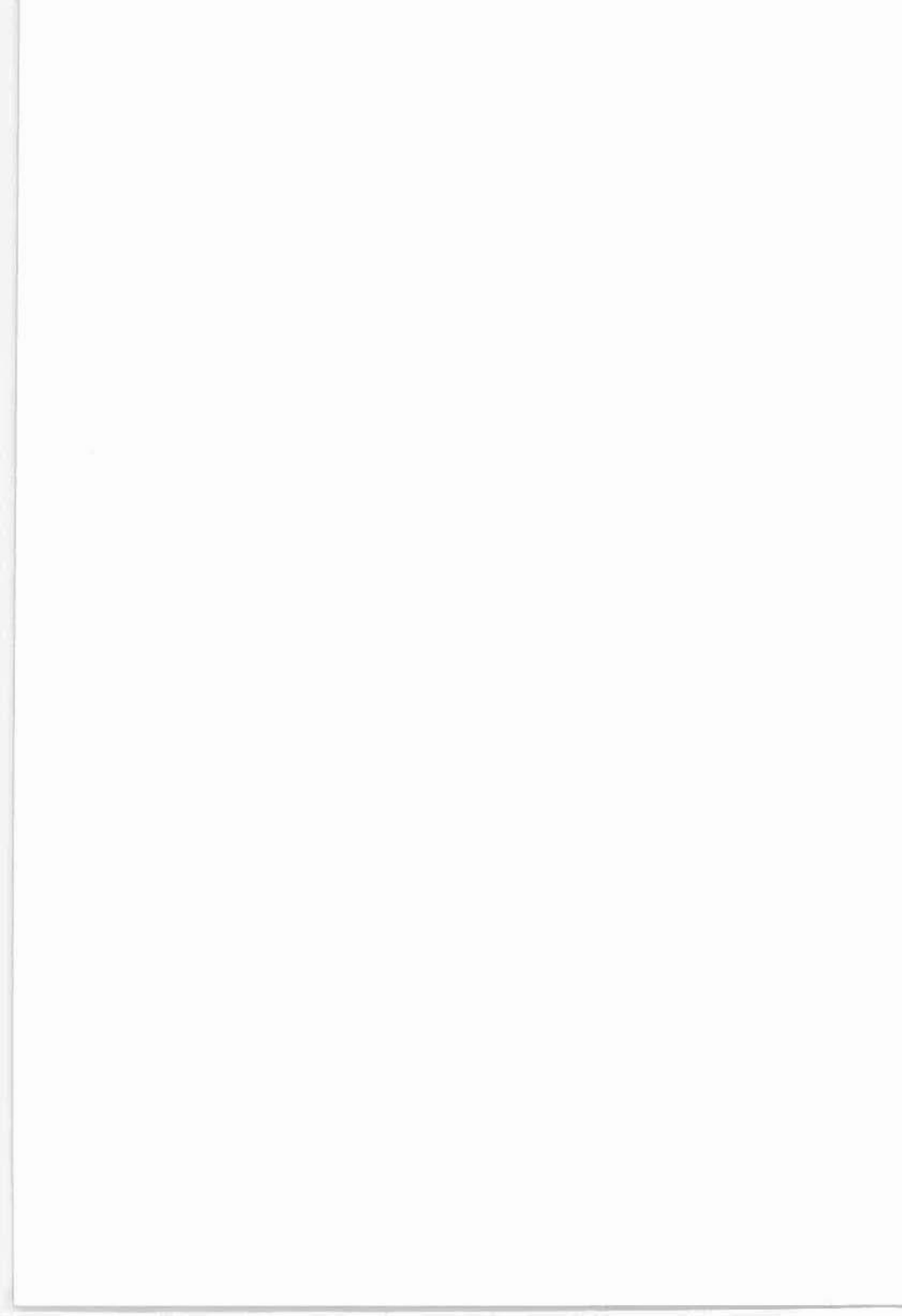
Det er ikke tanken at tildele almindelige hjemmeværnskompagnier tungere våben, end de besidder i dag.

6.6. Opgaver herudover

De nævnte 5 områder er som omtalt nærmere drøftet mellem forsvarskommandoen og hjemmeværnskommandoen, men der kan tænkes flere, herunder helt nye, der opstår på grund af en udvikling i forsvarsopgaverne, eller opgaver af begrænset og speciel karakter.

Begrænsningerne

Der er imidlertid grænser for, hvor omfattende opgaver hjemmeværnets personel kan påtage sig eller pålægges, når man tager personellens uddannelses omfang i betragtning og samtidig under alle forhold skal respektere frivillighedsprincippet.

FORSVARETS LANGTIDSPLANLÆGNINGS-SERIE

*består af nedenstående 12 tema-hæfter.
De med ● mærkede hæfter foreligger færdige
ved nærværende hæftes udsendelse.*

- Tema-hæfte 1: **Hvorfor langtidsplanlægning? — Grundlag for næste forsvarslov**, ved R. Watt Boolsen
- Tema-hæfte 2: **Forsvaret i den politiske beslutningsproces**, ved Nikolaj Petersen
- Tema-hæfte 3: **Det internationale miljø — og Danmark**, ved Mogens Espersen
- Tema-hæfte 4: **Militær efterretningsvirksomhed som led i krisestyring**, ved Mogens Espersen og Preben Borberg
- Tema-hæfte 5: **NATO-forstærkninger og infrastruktur**, ved Bjarne Lindhardt
- Tema-hæfte 6: **Militær uddannelse og krigsvilkår**, ved O.R.H. Jensen og I.S. Haslund-Christensen
- Tema-hæfte 7: **Forsvarets opgaver i det civile samfund**, ved V.J. Christensen
- Tema-hæfte 8: **Vort sårbare samfund — og det totale forsvar**, ved Per Svensson
- Tema-hæfte 9: **Hjemmeværnet = dansk forsvarsvilje**, ved P.A. Heegaard-Poulsen
- Tema-hæfte 10: **Våbentechnologi, økonomi og beskæftigelse**, ved V.M. Güntelberg og O.H. Eggers
- Tema-hæfte 11: **Et troværdigt forsvar i 80'erne — den næste forsvarsordning**
- Tema-hæfte 12: **Forsvarets effekt og sammensætning til diskussion**, ved V.M. Güntelberg

*Hæfterne kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V.
Tlf. (01) 11 45 11, lokal 33.*

P.A. Heegaard-Poulsen, f. 1922, PR-konsulent i Hjemmeværnskommandoen. Universitetsuddannelse 1942-1949, studieophold i udlandet 1950-1953.

Medlem af Hjemmeværnsforeningerne 1945-1953. Konsulent i Nordjylland 1952-56, i Vestsjælland 1953-1962, i Nordsjælland og København 1962-1973. Fra 1973 PR-konsulent ved Hjemmeværnskommandoen og fra 1977 konstitueret redaktør af "Hjemmeværnsbladet".

Studieophold vedrørende sikkerheds- og udenrigspolitik i U.S.A., England, Frankrig og Vesttyskland.

